

Algebra2, alapszint

ELTE Algebra és Számelmélet Tanszék

Előadó: Kiss Emil
ewkiss@cs.elte.hu

13. előadás

A kételemű csoportok szerkezete

Legyen $G = \{1, b\}$ kételemű csoport, 1 az egységelem.

A kételemű csoportok szerkezete

Legyen $G = \{1, b\}$ kételemű csoport, 1 az egységelem.
Ekkor $1 * 1 = 1$

A kételemű csoportok szerkezete

Legyen $G = \{1, b\}$ kételemű csoport, 1 az egységelem.
Ekkor $1 * 1 = 1$ és $1 * b = b = b * 1$.

A kételemű csoportok szerkezete

Legyen $G = \{1, b\}$ kételemű csoport, 1 az egységelem.

Ekkor $1 * 1 = 1$ és $1 * b = b = b * 1$.

Mennyi lesz $b * b$?

A kételemű csoportok szerkezete

Legyen $G = \{1, b\}$ kételemű csoport, 1 az egységelem.

Ekkor $1 * 1 = 1$ és $1 * b = b = b * 1$.

Mennyi lesz $b * b$? Csak 1 vagy b lehet.

A kételemű csoportok szerkezete

Legyen $G = \{1, b\}$ kételemű csoport, 1 az egységelem.

Ekkor $1 * 1 = 1$ és $1 * b = b = b * 1$.

Mennyi lesz $b * b$? Csak 1 vagy b lehet.

Ha $b * b = b = b * 1$,

A kételemű csoportok szerkezete

Legyen $G = \{1, b\}$ kételemű csoport, 1 az egységelem.

Ekkor $1 * 1 = 1$ és $1 * b = b = b * 1$.

Mennyi lesz $b * b$? Csak 1 vagy b lehet.

Ha $b * b = b = b * 1$, akkor az egyszerűsítési szabály miatt $b = 1$ lenne,

A kételemű csoportok szerkezete

Legyen $G = \{1, b\}$ kételemű csoport, 1 az egységelem.

Ekkor $1 * 1 = 1$ és $1 * b = b = b * 1$.

Mennyi lesz $b * b$? Csak 1 vagy b lehet.

Ha $b * b = b = b * 1$, akkor az egyszerűsítési szabály miatt $b = 1$ lenne, ami ellentmondás.

A kételemű csoportok szerkezete

Legyen $G = \{1, b\}$ kételemű csoport, 1 az egységelem.

Ekkor $1 * 1 = 1$ és $1 * b = b = b * 1$.

Mennyi lesz $b * b$? Csak 1 vagy b lehet.

Ha $b * b = b = b * 1$, akkor az egyszerűsítési szabály miatt $b = 1$ lenne, ami ellentmondás. Tehát $b * b = 1$.

A kételemű csoportok szerkezete

Legyen $G = \{1, b\}$ kételemű csoport, 1 az egységelem.

Ekkor $1 * 1 = 1$ és $1 * b = b = b * 1$.

Mennyi lesz $b * b$? Csak 1 vagy b lehet.

Ha $b * b = b = b * 1$, akkor az egyszerűsítési szabály miatt $b = 1$ lenne, ami ellentmondás. Tehát $b * b = 1$.

Vagyis az összes szorzatot ismerjük!

A kételemű csoportok szerkezete

Legyen $G = \{1, b\}$ kételemű csoport, 1 az egységelem.

Ekkor $1 * 1 = 1$ és $1 * b = b = b * 1$.

Mennyi lesz $b * b$? Csak 1 vagy b lehet.

Ha $b * b = b = b * 1$, akkor az egyszerűsítési szabály miatt $b = 1$ lenne, ami ellentmondás. Tehát $b * b = 1$.

Vagyis az összes szorzatot ismerjük!

G	1	b
1	1	b
b	b	1

A kételemű csoportok szerkezete

Legyen $G = \{1, b\}$ kételemű csoport, 1 az egységelem.

Ekkor $1 * 1 = 1$ és $1 * b = b = b * 1$.

Mennyi lesz $b * b$? Csak 1 vagy b lehet.

Ha $b * b = b = b * 1$, akkor az egyszerűsítési szabály miatt $b = 1$ lenne, ami ellentmondás. Tehát $b * b = 1$.

Vagyis az összes szorzatot ismerjük!

G	1	b
1	1	b
b	b	1

$\mathbb{Z}^\times$	1	-1
1	1	-1
-1	-1	1

A kételemű csoportok szerkezete

Legyen $G = \{1, b\}$ kételemű csoport, 1 az egységelem.

Ekkor $1 * 1 = 1$ és $1 * b = b = b * 1$.

Mennyi lesz $b * b$? Csak 1 vagy b lehet.

Ha $b * b = b = b * 1$, akkor az egyszerűsítési szabály miatt $b = 1$ lenne, ami ellentmondás. Tehát $b * b = 1$.

Vagyis az összes szorzatot ismerjük!

G	1	b
1	1	b
b	b	1

$\mathbb{Z}^\times$	1	-1
1	1	-1
-1	-1	1

S_2	id	(12)
id	id	(12)
(12)	(12)	id

A kételemű csoportok szerkezete

Legyen $G = \{1, b\}$ kételemű csoport, 1 az egységelem.

Ekkor $1 * 1 = 1$ és $1 * b = b = b * 1$.

Mennyi lesz $b * b$? Csak 1 vagy b lehet.

Ha $b * b = b = b * 1$, akkor az egyszerűsítési szabály miatt $b = 1$ lenne, ami ellentmondás. Tehát $b * b = 1$.

Vagyis az összes szorzatot ismerjük!

G	1	b
1	1	b
b	b	1

$\mathbb{Z}^\times$	1	-1
1	1	-1
-1	-1	1

S_2	id	(12)
id	id	(12)
(12)	(12)	id

$\mathbb{Z}_2^+$	0	1
0	0	1
1	1	0

A kételemű csoportok szerkezete

Legyen $G = \{1, b\}$ kételemű csoport, 1 az egységelem.

Ekkor $1 * 1 = 1$ és $1 * b = b = b * 1$.

Mennyi lesz $b * b$? Csak 1 vagy b lehet.

Ha $b * b = b = b * 1$, akkor az egyszerűsítési szabály miatt $b = 1$ lenne, ami ellentmondás. Tehát $b * b = 1$.

Vagyis az összes szorzatot ismerjük!

G	1	b
1	1	b
b	b	1

$\mathbb{Z}^\times$	1	-1
1	1	-1
-1	-1	1

S_2	id	(12)
id	id	(12)
(12)	(12)	id

$\mathbb{Z}_2^+$	0	1
0	0	1
1	1	0

Ez a csoportok teljesen EGYFORMA SZERKEZETŰEK!

A kételemű csoportok szerkezete

Legyen $G = \{1, b\}$ kételemű csoport, 1 az egységelem.

Ekkor $1 * 1 = 1$ és $1 * b = b = b * 1$.

Mennyi lesz $b * b$? Csak 1 vagy b lehet.

Ha $b * b = b = b * 1$, akkor az egyszerűsítési szabály miatt $b = 1$ lenne, ami ellentmondás. Tehát $b * b = 1$.

Vagyis az összes szorzatot ismerjük!

G	1	b
1	1	b
b	b	1

$\mathbb{Z}^\times$	1	-1
1	1	-1
-1	-1	1

S_2	id	(12)
id	id	(12)
(12)	(12)	id

$\mathbb{Z}_2^+$	0	1
0	0	1
1	1	0

Ez a csoportok teljesen EGYFORMA SZERKEZETŰEK!

Képlettel: $\psi : 1 \mapsto id, -1 \mapsto (12)$

A kételemű csoportok szerkezete

Legyen $G = \{1, b\}$ kételemű csoport, 1 az egységelem.

Ekkor $1 * 1 = 1$ és $1 * b = b = b * 1$.

Mennyi lesz $b * b$? Csak 1 vagy b lehet.

Ha $b * b = b = b * 1$, akkor az egyszerűsítési szabály miatt $b = 1$ lenne, ami ellentmondás. Tehát $b * b = 1$.

Vagyis az összes szorzatot ismerjük!

G	1	b
1	1	b
b	b	1

$\mathbb{Z}^\times$	1	-1
1	1	-1
-1	-1	1

S_2	id	(12)
id	id	(12)
(12)	(12)	id

$\mathbb{Z}_2^+$	0	1
0	0	1
1	1	0

Ez a csoportok teljesen EGYFORMA SZERKEZETŰEK!

Képlettel: $\psi : 1 \mapsto id, -1 \mapsto (12)$ bijektív

A kételemű csoportok szerkezete

Legyen $G = \{1, b\}$ kételemű csoport, 1 az egységelem.

Ekkor $1 * 1 = 1$ és $1 * b = b = b * 1$.

Mennyi lesz $b * b$? Csak 1 vagy b lehet.

Ha $b * b = b = b * 1$, akkor az egyszerűsítési szabály miatt $b = 1$ lenne, ami ellentmondás. Tehát $b * b = 1$.

Vagyis az összes szorzatot ismerjük!

G	1	b
1	1	b
b	b	1

$\mathbb{Z}^\times$	1	-1
1	1	-1
-1	-1	1

S_2	id	(12)
id	id	(12)
(12)	(12)	id

$\mathbb{Z}_2^+$	0	1
0	0	1
1	1	0

Ez a csoportok teljesen EGYFORMA SZERKEZETŰEK!

Képlettel: $\psi : 1 \mapsto id, -1 \mapsto (12)$ bijektív és művelettartó:

A kételemű csoportok szerkezete

Legyen $G = \{1, b\}$ kételemű csoport, 1 az egységelem.

Ekkor $1 * 1 = 1$ és $1 * b = b = b * 1$.

Mennyi lesz $b * b$? Csak 1 vagy b lehet.

Ha $b * b = b = b * 1$, akkor az egyszerűsítési szabály miatt $b = 1$ lenne, ami ellentmondás. Tehát $b * b = 1$.

Vagyis az összes szorzatot ismerjük!

G	1	b
1	1	b
b	b	1

$\mathbb{Z}^\times$	1	-1
1	1	-1
-1	-1	1

S_2	id	(12)
id	id	(12)
(12)	(12)	id

$\mathbb{Z}_2^+$	0	1
0	0	1
1	1	0

Ez a csoportok teljesen EGYFORMA SZERKEZETŰEK!

Képlettel: $\psi : 1 \mapsto id, -1 \mapsto (12)$ bijektív és művelettartó:

$$\psi(xy) = \psi(x)\psi(y).$$

A kételemű csoportok szerkezete

Legyen $G = \{1, b\}$ kételemű csoport, 1 az egységelem.

Ekkor $1 * 1 = 1$ és $1 * b = b = b * 1$.

Mennyi lesz $b * b$? Csak 1 vagy b lehet.

Ha $b * b = b = b * 1$, akkor az egyszerűsítési szabály miatt $b = 1$ lenne, ami ellentmondás. Tehát $b * b = 1$.

Vagyis az összes szorzatot ismerjük!

G	1	b
1	1	b
b	b	1

$\mathbb{Z}^\times$	1	-1
1	1	-1
-1	-1	1

S_2	id	(12)
id	id	(12)
(12)	(12)	id

$\mathbb{Z}_2^+$	0	1
0	0	1
1	1	0

Ez a csoportok **teljesen EGYFORMA SZERKEZETŰEK!**

Képlettel: $\psi : 1 \mapsto id, -1 \mapsto (12)$ **bijektív és művelettartó:**

$\psi(xy) = \psi(x)\psi(y)$. Például $\psi((-1)(-1)) = id = \psi(-1)\psi(-1)$.

Példák izomorfizmusra

4.3.1. Definíció

Legyen G csoport a $*$ műveletre,

Példák izomorfizmusra

4.3.1. Definíció

Legyen G csoport a $*$ műveletre, és H csoport a $\bullet$ műveletre.

Példák izomorfizmusra

4.3.1. Definíció

Legyen G csoport a $*$ műveletre, és H csoport a $\bullet$ műveletre.
A $\psi : G \rightarrow H$ leképezés **csoporthomomorfizmus**,
ha **művelettartó**:

Példák izomorfizmusra

4.3.1. Definíció

Legyen G csoport a $*$ műveletre, és H csoport a $\bullet$ műveletre.
A $\psi : G \rightarrow H$ leképezés **csoporthomomorfizmus**,
ha **művelettartó**: $\psi(a * b) = \psi(a) \bullet \psi(b)$ minden $a, b \in G$ -re.

Példák izomorfizmusra

4.3.1. Definíció

Legyen G csoport a $*$ műveletre, és H csoport a $\bullet$ műveletre. A $\psi : G \rightarrow H$ leképezés **csoporthomomorfizmus**, ha **művelettartó**: $\psi(a * b) = \psi(a) \bullet \psi(b)$ minden $a, b \in G$ -re. Ha ψ kölcsönösen egyértelmű is a G és H halmazok között,

Példák izomorfizmusra

4.3.1. Definíció

Legyen G csoport a $*$ műveletre, és H csoport a $\bullet$ műveletre.

A $\psi : G \rightarrow H$ leképezés **csoporthomomorfizmus**,

ha **művelettartó**: $\psi(a * b) = \psi(a) \bullet \psi(b)$ minden $a, b \in G$ -re.

Ha ψ kölcsönösen egyértelmű is a G és H halmazok között, akkor ψ **izomorfizmus**.

Példák izomorfizmusra

4.3.1. Definíció

Legyen G csoport a $*$ műveletre, és H csoport a $\bullet$ műveletre. A $\psi : G \rightarrow H$ leképezés **csoorthomomorfizmus**, ha **művelettartó**: $\psi(a * b) = \psi(a) \bullet \psi(b)$ minden $a, b \in G$ -re. Ha ψ kölcsönösen egyértelmű is a G és H halmazok között, akkor ψ **izomorfizmus**. A G és a H **izomorf csoportok**, ha van közöttük izomorfizmus,

Példák izomorfizmusra

4.3.1. Definíció

Legyen G csoport a $*$ műveletre, és H csoport a $\bullet$ műveletre. A $\psi : G \rightarrow H$ leképezés **csoorthomomorfizmus**, ha **művelettartó**: $\psi(a * b) = \psi(a) \bullet \psi(b)$ minden $a, b \in G$ -re. Ha ψ kölcsönösen egyértelmű is a G és H halmazok között, akkor ψ **izomorfizmus**. A G és a H **izomorf csoportok**, ha van közöttük izomorfizmus, jele $G \cong H$.

Példák izomorfizmusra

4.3.1. Definíció

Legyen G csoport a $*$ műveletre, és H csoport a $\bullet$ műveletre. A $\psi : G \rightarrow H$ leképezés **csoporthomomorfizmus**, ha **művelettartó**: $\psi(a * b) = \psi(a) \bullet \psi(b)$ minden $a, b \in G$ -re. Ha ψ kölcsönösen egyértelmű is a G és H halmazok között, akkor ψ **izomorfizmus**. A G és a H **izomorf csoportok**, ha van közöttük izomorfizmus, jele $G \cong H$.

4.3.3. Példa

(1) G a valós számok az összeadásra,

Példák izomorfizmusra

4.3.1. Definíció

Legyen G csoport a $*$ műveletre, és H csoport a $\bullet$ műveletre. A $\psi : G \rightarrow H$ leképezés **csoporthomomorfizmus**, ha **művelettartó**: $\psi(a * b) = \psi(a) \bullet \psi(b)$ minden $a, b \in G$ -re. Ha ψ kölcsönösen egyértelmű is a G és H halmazok között, akkor ψ **izomorfizmus**. A G és a H **izomorf csoportok**, ha van közöttük izomorfizmus, jele $G \cong H$.

4.3.3. Példa

- (1) G a valós számok az összeadásra,
 H a pozitív valós számok a szorzásra,

Példák izomorfizmusra

4.3.1. Definíció

Legyen G csoport a $*$ műveletre, és H csoport a $\bullet$ műveletre. A $\psi : G \rightarrow H$ leképezés **csoorthomomorfizmus**, ha **művelettartó**: $\psi(a * b) = \psi(a) \bullet \psi(b)$ minden $a, b \in G$ -re. Ha ψ kölcsönösen egyértelmű is a G és H halmazok között, akkor ψ **izomorfizmus**. A G és a H **izomorf csoportok**, ha van közöttük izomorfizmus, jele $G \cong H$.

4.3.3. Példa

- (1) G a valós számok az összeadásra,
 H a pozitív valós számok a szorzásra, $\psi(g) = 10^g$.

Példák izomorfizmusra

4.3.1. Definíció

Legyen G csoport a $*$ műveletre, és H csoport a $\bullet$ műveletre. A $\psi : G \rightarrow H$ leképezés **csoporthomomorfizmus**, ha **művelettartó**: $\psi(a * b) = \psi(a) \bullet \psi(b)$ minden $a, b \in G$ -re. Ha ψ kölcsönösen egyértelmű is a G és H halmazok között, akkor ψ **izomorfizmus**. A G és a H **izomorf csoportok**, ha van közöttük izomorfizmus, jele $G \cong H$.

4.3.3. Példa

- (1) G a valós számok az összeadásra,
 H a pozitív valós számok a szorzásra, $\psi(g) = 10^g$.
- (2) G a sík P pontja körüli forgatások a kompozícióra,

Példák izomorfizmusra

4.3.1. Definíció

Legyen G csoport a $*$ műveletre, és H csoport a $\bullet$ műveletre. A $\psi : G \rightarrow H$ leképezés **csoorthomomorfizmus**, ha **művelettartó**: $\psi(a * b) = \psi(a) \bullet \psi(b)$ minden $a, b \in G$ -re. Ha ψ kölcsönösen egyértelmű is a G és H halmazok között, akkor ψ **izomorfizmus**. A G és a H **izomorf csoportok**, ha van közöttük izomorfizmus, jele $G \cong H$.

4.3.3. Példa

- (1) G a valós számok az összeadásra,
 H a pozitív valós számok a szorzásra, $\psi(g) = 10^g$.
- (2) G a sík P pontja körüli forgatások a kompozícióra,
 H a sík Q pontja körüli forgatások a kompozícióra,

Példák izomorfizmusra

4.3.1. Definíció

Legyen G csoport a $*$ műveletre, és H csoport a $\bullet$ műveletre. A $\psi : G \rightarrow H$ leképezés **csoorthomomorfizmus**, ha **művelettartó**: $\psi(a * b) = \psi(a) \bullet \psi(b)$ minden $a, b \in G$ -re. Ha ψ kölcsönösen egyértelmű is a G és H halmazok között, akkor ψ **izomorfizmus**. A G és a H **izomorf csoportok**, ha van közöttük izomorfizmus, jele $G \cong H$.

4.3.3. Példa

- (1) G a valós számok az összeadásra,
 H a pozitív valós számok a szorzásra, $\psi(g) = 10^g$.
- (2) G a sík P pontja körüli forgatások a kompozícióra,
 H a sík Q pontja körüli forgatások a kompozícióra,
 f eltolás $\overrightarrow{PQ}$ -val.

Példák izomorfizmusra

4.3.1. Definíció

Legyen G csoport a $*$ műveletre, és H csoport a $\bullet$ műveletre. A $\psi : G \rightarrow H$ leképezés **csoorthomomorfizmus**, ha **művelettartó**: $\psi(a * b) = \psi(a) \bullet \psi(b)$ minden $a, b \in G$ -re. Ha ψ kölcsönösen egyértelmű is a G és H halmazok között, akkor ψ **izomorfizmus**. A G és a H **izomorf csoportok**, ha van közöttük izomorfizmus, jele $G \cong H$.

4.3.3. Példa

- (1) G a valós számok az összeadásra,
 H a pozitív valós számok a szorzásra, $\psi(g) = 10^g$.
- (2) G a sík P pontja körüli forgatások a kompozícióra,
 H a sík Q pontja körüli forgatások a kompozícióra,
 $\psi(g) = fgf^{-1}$, ahol f eltolás $\overrightarrow{PQ}$ -val.

Példák négyelemű csoportra

$\mathbb{Z}_5^\times$	1	2	3	4
1	1	2	3	4
2	2	4	1	3
3	3	1	4	2
4	4	3	2	1

Példák négyelemű csoportra

$\mathbb{Z}_5^\times$	1	2	3	4
1	1	2	3	4
2	2	4	1	3
3	3	1	4	2
4	4	3	2	1

$\mathbb{Z}_8^\times$	1	3	5	7
1	1	3	5	7
3	3	1	7	5
5	5	7	1	3
7	7	5	3	1

Példák négyelemű csoportra

$\mathbb{Z}_5^\times$	1	2	3	4
1	1	2	3	4
2	2	4	1	3
3	3	1	4	2
4	4	3	2	1

$\mathbb{Z}_8^\times$	1	3	5	7
1	1	3	5	7
3	3	1	7	5
5	5	7	1	3
7	7	5	3	1

$\mathbb{Z}_4^+$	0	1	2	3
0	0	1	2	3
1	1	2	3	0
2	2	3	0	1
3	3	0	1	2

Példák négyelemű csoportra

$\mathbb{Z}_5^\times$	1	2	3	4
1	1	2	3	4
2	2	4	1	3
3	3	1	4	2
4	4	3	2	1

$\mathbb{Z}_8^\times$	1	3	5	7
1	1	3	5	7
3	3	1	7	5
5	5	7	1	3
7	7	5	3	1

$\mathbb{Z}_4^+$	0	1	2	3
0	0	1	2	3
1	1	2	3	0
2	2	3	0	1
3	3	0	1	2

Mely csoportok izomorfak ezek közül?

Példák négyelemű csoportra

$\mathbb{Z}_5^\times$	1	2	3	4
1	1	2	3	4
2	2	4	1	3
3	3	1	4	2
4	4	3	2	1

$\mathbb{Z}_8^\times$	1	3	5	7
1	1	3	5	7
3	3	1	7	5
5	5	7	1	3
7	7	5	3	1

$\mathbb{Z}_4^+$	0	1	2	3
0	0	1	2	3
1	1	2	3	0
2	2	3	0	1
3	3	0	1	2

Mely csoportok izomorfak ezek közül?

$$\psi : \mathbb{Z}_4^+ \rightarrow \mathbb{Z}_5^\times, \psi(g) = 2^g$$

Példák négyelemű csoportra

$\mathbb{Z}_5^\times$	1	2	3	4
1	1	2	3	4
2	2	4	1	3
3	3	1	4	2
4	4	3	2	1

$\mathbb{Z}_8^\times$	1	3	5	7
1	1	3	5	7
3	3	1	7	5
5	5	7	1	3
7	7	5	3	1

$\mathbb{Z}_4^+$	0	1	2	3
0	0	1	2	3
1	1	2	3	0
2	2	3	0	1
3	3	0	1	2

Mely csoportok izomorfak ezek közül?

$$\psi : \mathbb{Z}_4^+ \rightarrow \mathbb{Z}_5^\times, \psi(g) = 2^g \text{ (azaz } 0 \mapsto 1,$$

Példák négyelemű csoportra

$\mathbb{Z}_5^\times$	1	2	3	4
1	1	2	3	4
2	2	4	1	3
3	3	1	4	2
4	4	3	2	1

$\mathbb{Z}_8^\times$	1	3	5	7
1	1	3	5	7
3	3	1	7	5
5	5	7	1	3
7	7	5	3	1

$\mathbb{Z}_4^+$	0	1	2	3
0	0	1	2	3
1	1	2	3	0
2	2	3	0	1
3	3	0	1	2

Mely csoportok izomorfak ezek közül?

$\psi : \mathbb{Z}_4^+ \rightarrow \mathbb{Z}_5^\times, \psi(g) = 2^g$ (azaz $0 \mapsto 1, 1 \mapsto 2,$

Példák négyelemű csoportra

$\mathbb{Z}_5^\times$	1	2	3	4
1	1	2	3	4
2	2	4	1	3
3	3	1	4	2
4	4	3	2	1

$\mathbb{Z}_8^\times$	1	3	5	7
1	1	3	5	7
3	3	1	7	5
5	5	7	1	3
7	7	5	3	1

$\mathbb{Z}_4^+$	0	1	2	3
0	0	1	2	3
1	1	2	3	0
2	2	3	0	1
3	3	0	1	2

Mely csoportok izomorfak ezek közül?

$\psi : \mathbb{Z}_4^+ \rightarrow \mathbb{Z}_5^\times, \psi(g) = 2^g$ (azaz $0 \mapsto 1, 1 \mapsto 2, 2 \mapsto 4,$

Példák négyelemű csoportra

$\mathbb{Z}_5^\times$	1	2	3	4
1	1	2	3	4
2	2	4	1	3
3	3	1	4	2
4	4	3	2	1

$\mathbb{Z}_8^\times$	1	3	5	7
1	1	3	5	7
3	3	1	7	5
5	5	7	1	3
7	7	5	3	1

$\mathbb{Z}_4^+$	0	1	2	3
0	0	1	2	3
1	1	2	3	0
2	2	3	0	1
3	3	0	1	2

Mely csoportok izomorfak ezek közül?

$\psi : \mathbb{Z}_4^+ \rightarrow \mathbb{Z}_5^\times$, $\psi(g) = 2^g$ (azaz $0 \mapsto 1$, $1 \mapsto 2$, $2 \mapsto 4$, $3 \mapsto 3$).

Példák négyelemű csoportra

$\mathbb{Z}_5^\times$	1	2	3	4
1	1	2	3	4
2	2	4	1	3
3	3	1	4	2
4	4	3	2	1

$\mathbb{Z}_8^\times$	1	3	5	7
1	1	3	5	7
3	3	1	7	5
5	5	7	1	3
7	7	5	3	1

$\mathbb{Z}_4^+$	0	1	2	3
0	0	1	2	3
1	1	2	3	0
2	2	3	0	1
3	3	0	1	2

Mely csoportok izomorfak ezek közül?

$\psi : \mathbb{Z}_4^+ \rightarrow \mathbb{Z}_5^\times$, $\psi(g) = 2^g$ (azaz $0 \mapsto 1$, $1 \mapsto 2$, $2 \mapsto 4$, $3 \mapsto 3$).
Ez művelettartó: $2^{x+y} = 2^x 2^y$,

Példák négyelemű csoportra

$\mathbb{Z}_5^\times$	1	2	3	4
1	1	2	3	4
2	2	4	1	3
3	3	1	4	2
4	4	3	2	1

$\mathbb{Z}_8^\times$	1	3	5	7
1	1	3	5	7
3	3	1	7	5
5	5	7	1	3
7	7	5	3	1

$\mathbb{Z}_4^+$	0	1	2	3
0	0	1	2	3
1	1	2	3	0
2	2	3	0	1
3	3	0	1	2

Mely csoportok izomorfak ezek közül?

$\psi : \mathbb{Z}_4^+ \rightarrow \mathbb{Z}_5^\times$, $\psi(g) = 2^g$ (azaz $0 \mapsto 1$, $1 \mapsto 2$, $2 \mapsto 4$, $3 \mapsto 3$).

Ez művelettartó: $2^{x+y} = 2^x 2^y$,

(Pontosabban azt kell ellenőrizni, hogy $2^{x+4y} = 2^x *_{\mathbb{Z}_5} 2^y$).

Példák négyelemű csoportra

$\mathbb{Z}_5^\times$	1	2	3	4
1	1	2	3	4
2	2	4	1	3
3	3	1	4	2
4	4	3	2	1

$\mathbb{Z}_8^\times$	1	3	5	7
1	1	3	5	7
3	3	1	7	5
5	5	7	1	3
7	7	5	3	1

$\mathbb{Z}_4^+$	0	1	2	3
0	0	1	2	3
1	1	2	3	0
2	2	3	0	1
3	3	0	1	2

Mely csoportok izomorfak ezek közül?

$\psi : \mathbb{Z}_4^+ \rightarrow \mathbb{Z}_5^\times$, $\psi(g) = 2^g$ (azaz $0 \mapsto 1$, $1 \mapsto 2$, $2 \mapsto 4$, $3 \mapsto 3$).
 Ez művelettartó: $2^{x+y} = 2^x 2^y$, így $\mathbb{Z}_4^+ \cong \mathbb{Z}_5^\times$.
 (Pontosabban azt kell ellenőrizni, hogy $2^{x+4y} = 2^x *_{\mathbb{Z}_5} 2^y$).

Példák négyelemű csoportra

$\mathbb{Z}_5^\times$	1	2	3	4
1	1	2	3	4
2	2	4	1	3
3	3	1	4	2
4	4	3	2	1

$\mathbb{Z}_8^\times$	1	3	5	7
1	1	3	5	7
3	3	1	7	5
5	5	7	1	3
7	7	5	3	1

$\mathbb{Z}_4^+$	0	1	2	3
0	0	1	2	3
1	1	2	3	0
2	2	3	0	1
3	3	0	1	2

Mely csoportok izomorfak ezek közül?

$\psi : \mathbb{Z}_4^+ \rightarrow \mathbb{Z}_5^\times$, $\psi(g) = 2^g$ (azaz $0 \mapsto 1$, $1 \mapsto 2$, $2 \mapsto 4$, $3 \mapsto 3$).
 Ez művelettartó: $2^{x+y} = 2^x 2^y$, így $\mathbb{Z}_4^+ \cong \mathbb{Z}_5^\times$.
 (Pontosabban azt kell ellenőrizni, hogy $2^{x+4y} = 2^x *_{\mathbb{Z}_5} 2^y$).

$\mathbb{Z}_5^\times$ és $\mathbb{Z}_8^\times$ nem izomorfak,

Példák négyelemű csoportra

$\mathbb{Z}_5^\times$	1	2	3	4
1	1	2	3	4
2	2	4	1	3
3	3	1	4	2
4	4	3	2	1

$\mathbb{Z}_8^\times$	1	3	5	7
1	1	3	5	7
3	3	1	7	5
5	5	7	1	3
7	7	5	3	1

$\mathbb{Z}_4^+$	0	1	2	3
0	0	1	2	3
1	1	2	3	0
2	2	3	0	1
3	3	0	1	2

Mely csoportok izomorfak ezek közül?

$\psi : \mathbb{Z}_4^+ \rightarrow \mathbb{Z}_5^\times$, $\psi(g) = 2^g$ (azaz $0 \mapsto 1$, $1 \mapsto 2$, $2 \mapsto 4$, $3 \mapsto 3$).
 Ez művelettartó: $2^{x+y} = 2^x 2^y$, így $\mathbb{Z}_4^+ \cong \mathbb{Z}_5^\times$.
 (Pontosabban azt kell ellenőrizni, hogy $2^{x+4y} = 2^x *_{5} 2^y$).

$\mathbb{Z}_5^\times$ és $\mathbb{Z}_8^\times$ nem izomorfak, mert utóbbinál $g * g = 1$ minden g -re,

Példák négyelemű csoportra

$\mathbb{Z}_5^\times$	1	2	3	4
1	1	2	3	4
2	2	4	1	3
3	3	1	4	2
4	4	3	2	1

$\mathbb{Z}_8^\times$	1	3	5	7
1	1	3	5	7
3	3	1	7	5
5	5	7	1	3
7	7	5	3	1

$\mathbb{Z}_4^+$	0	1	2	3
0	0	1	2	3
1	1	2	3	0
2	2	3	0	1
3	3	0	1	2

Mely csoportok izomorfak ezek közül?

$\psi : \mathbb{Z}_4^+ \rightarrow \mathbb{Z}_5^\times$, $\psi(g) = 2^g$ (azaz $0 \mapsto 1$, $1 \mapsto 2$, $2 \mapsto 4$, $3 \mapsto 3$).
 Ez művelettartó: $2^{x+y} = 2^x 2^y$, így $\mathbb{Z}_4^+ \cong \mathbb{Z}_5^\times$.
 (Pontosabban azt kell ellenőrizni, hogy $2^{x+4y} = 2^x *_{\mathbb{Z}_5} 2^y$).

$\mathbb{Z}_5^\times$ és $\mathbb{Z}_8^\times$ nem izomorfak, mert utóbbinál $g * g = 1$ minden g -re, a másokban pedig nem

Példák négyelemű csoportra

$\mathbb{Z}_5^\times$	1	2	3	4
1	1	2	3	4
2	2	4	1	3
3	3	1	4	2
4	4	3	2	1

$\mathbb{Z}_8^\times$	1	3	5	7
1	1	3	5	7
3	3	1	7	5
5	5	7	1	3
7	7	5	3	1

$\mathbb{Z}_4^+$	0	1	2	3
0	0	1	2	3
1	1	2	3	0
2	2	3	0	1
3	3	0	1	2

Mely csoportok izomorfak ezek közül?

$\psi : \mathbb{Z}_4^+ \rightarrow \mathbb{Z}_5^\times$, $\psi(g) = 2^g$ (azaz $0 \mapsto 1$, $1 \mapsto 2$, $2 \mapsto 4$, $3 \mapsto 3$).
 Ez művelettartó: $2^{x+y} = 2^x 2^y$, így $\mathbb{Z}_4^+ \cong \mathbb{Z}_5^\times$.
 (Pontosabban azt kell ellenőrizni, hogy $2^{x+4y} = 2^x *_{\mathbb{Z}_5} 2^y$).

$\mathbb{Z}_5^\times$ és $\mathbb{Z}_8^\times$ nem izomorfak, mert utóbbinál $g * g = 1$ minden g -re, a másikon pedig nem (a két táblázat főátlójában látszik).

Példák négyelemű csoportra

$\mathbb{Z}_5^\times$	1	2	3	4
1	1	2	3	4
2	2	4	1	3
3	3	1	4	2
4	4	3	2	1

$\mathbb{Z}_8^\times$	1	3	5	7
1	1	3	5	7
3	3	1	7	5
5	5	7	1	3
7	7	5	3	1

$\mathbb{Z}_4^+$	0	1	2	3
0	0	1	2	3
1	1	2	3	0
2	2	3	0	1
3	3	0	1	2

Mely csoportok izomorfak ezek közül?

$\psi : \mathbb{Z}_4^+ \rightarrow \mathbb{Z}_5^\times$, $\psi(g) = 2^g$ (azaz $0 \mapsto 1$, $1 \mapsto 2$, $2 \mapsto 4$, $3 \mapsto 3$).
Ez művelettartó: $2^{x+y} = 2^x 2^y$, így $\mathbb{Z}_4^+ \cong \mathbb{Z}_5^\times$.
(Pontosabban azt kell ellenőrizni, hogy $2^{x+4y} = 2^x *_{\mathbb{Z}_5} 2^y$).

$\mathbb{Z}_5^\times$ és $\mathbb{Z}_8^\times$ **nem izomorfak**, mert utóbbinál $g * g = 1$ minden g -re, a másikon pedig nem (a két táblázat főátlójában látszik).

HF: izomorfizmusnál egységelem képe egységelem.

Hatványozás csoportban (ismétlés)

2.2.19. Definíció

Legyen $*$ asszociatív művelet és n pozitív egész.

Hatványozás csoportban (ismétlés)

2.2.19. Definíció

Legyen $*$ asszociatív művelet és n pozitív egész.

Ekkor a^n jelentse az n tényezős $a * a * \dots * a$ szorzatot.

Hatványozás csoportban (ismétlés)

2.2.19. Definíció

Legyen $*$ asszociatív művelet és n pozitív egész.

Ekkor a^n jelentse az n tényezős $a * a * \dots * a$ szorzatot.

Ez az a elem n -edik **hatványa**.

Hatványozás csoportban (ismétlés)

2.2.19. Definíció

Legyen $*$ asszociatív művelet és n pozitív egész.

Ekkor a^n jelentse az n tényezős $a * a * \dots * a$ szorzatot.

Ez az a elem n -edik **hatványa**.

Ha a művelet jele $+$, akkor a^n helyett na -t írunk.

Hatványozás csoportban (ismétlés)

2.2.19. Definíció

Legyen $*$ asszociatív művelet és n pozitív egész.

Ekkor a^n jelentse az n tényezős $a * a * \dots * a$ szorzatot.

Ez az a elem n -edik **hatványa**.

Ha a művelet jele $+$, akkor a^n helyett na -t írunk.

Ez az a elem n -szerese (**többszörös**).

Hatványozás csoportban (ismétlés)

2.2.19. Definíció

Legyen $*$ asszociatív művelet és n pozitív egész.

Ekkor a^n jelentse az n tényezős $a * a * \dots * a$ szorzatot.

Ez az a elem n -edik **hatványa**.

Ha a művelet jele $+$, akkor a^n helyett na -t írunk.

Ez az a elem n -szerese (**többszörös**).

Ha a $*$ szorzásra van 1 egységelem, akkor legyen $a^0 = 1$.

Hatványozás csoportban (ismétlés)

2.2.19. Definíció

Legyen $*$ asszociatív művelet és n pozitív egész.

Ekkor a^n jelentse az n tényezős $a * a * \dots * a$ szorzatot.

Ez az a elem n -edik **hatványa**.

Ha a művelet jele $+$, akkor a^n helyett na -t írunk.

Ez az a elem n -szerese (**többszörös**).

Ha a $*$ szorzásra van 1 egységelem, akkor legyen $a^0 = 1$.

Ha a $+$ összeadásra van nullelem, akkor legyen $0a = 0$.

Hatványozás csoportban (ismétlés)

2.2.19. Definíció

Legyen $*$ asszociatív művelet és n pozitív egész.

Ekkor a^n jelentse az n tényezős $a * a * \dots * a$ szorzatot.

Ez az a elem n -edik **hatványa**.

Ha a művelet jele $+$, akkor a^n helyett na -t írunk.

Ez az a elem n -szerese (**többszörös**).

Ha a $*$ szorzásra van 1 egységelem, akkor legyen $a^0 = 1$.

Ha a $+$ összeadásra van nullelem, akkor legyen $0a = 0$.

Ha a -nak van egy b inverze, akkor legyen $a^{-n} = b^n$.

Hatványozás csoportban (ismétlés)

2.2.19. Definíció

Legyen $*$ asszociatív művelet és n pozitív egész.

Ekkor a^n jelentse az n tényezős $a * a * \dots * a$ szorzatot.

Ez az a elem n -edik **hatványa**.

Ha a művelet jele $+$, akkor a^n helyett na -t írunk.

Ez az a elem n -szerese (**többszörös**).

Ha a $*$ szorzásra van 1 egységelem, akkor legyen $a^0 = 1$.

Ha a $+$ összeadásra van nullelem, akkor legyen $0a = 0$.

Ha a -nak van egy b inverze, akkor legyen $a^{-n} = b^n$.

Ha a -nak van egy b ellentettje, akkor legyen $(-n)a = nb$.

Hatványozás csoportban (ismétlés)

2.2.19. Definíció

Legyen $*$ asszociatív művelet és n pozitív egész.

Ekkor a^n jelentse az n tényezős $a * a * \dots * a$ szorzatot.

Ez az a elem n -edik **hatványa**.

Ha a művelet jele $+$, akkor a^n helyett na -t írunk.

Ez az a elem n -szerese (**többszörös**).

Ha a $*$ szorzásra van 1 egységelem, akkor legyen $a^0 = 1$.

Ha a $+$ összeadásra van nullelem, akkor legyen $0a = 0$.

Ha a -nak van egy b inverze, akkor legyen $a^{-n} = b^n$.

Ha a -nak van egy b ellentettje, akkor legyen $(-n)a = nb$.

Értelmeztük az **egész kitevőjű** hatvány (többszörös) fogalmát.

A hatványozás tulajdonságai

2.2.20. Állítás

Legyenek a és b elemek egy G csoportban,

A hatványozás tulajdonságai

2.2.20. Állítás

Legyenek a és b elemek egy G csoportban, ahol a művelet jele egymás mellé írás,

A hatványozás tulajdonságai

2.2.20. Állítás

Legyenek a és b elemek egy G csoportban, ahol a művelet jele egymás mellé írás, és m, n egész számok.

A hatványozás tulajdonságai

2.2.20. Állítás

Legyenek a és b elemek egy G csoportban, ahol a művelet jele egymás mellé írás, és m, n egész számok. Ekkor a következők teljesülnek.

A hatványozás tulajdonságai

2.2.20. Állítás

Legyenek a és b elemek egy G csoportban, ahol a művelet jele egymás mellé írás, és m, n egész számok. Ekkor a következők teljesülnek.

(1) a^{-n} az a^n inverze.

A hatványozás tulajdonságai

2.2.20. Állítás

Legyenek a és b elemek egy G csoportban, ahol a művelet jele egymás mellé írás, és m, n egész számok. Ekkor a következők teljesülnek.

- (1) a^{-n} az a^n inverze.
- (2) $a^m a^n = a^{m+n}$.

A hatványozás tulajdonságai

2.2.20. Állítás

Legyenek a és b elemek egy G csoportban, ahol a művelet jele egymás mellé írás, és m, n egész számok. Ekkor a következők teljesülnek.

- (1) a^{-n} az a^n inverze.
- (2) $a^m a^n = a^{m+n}$.
- (3) $(a^m)^n = a^{mn}$.

A hatványozás tulajdonságai

2.2.20. Állítás

Legyenek a és b elemek egy G csoportban, ahol a művelet jele egymás mellé írás, és m, n egész számok. Ekkor a következők teljesülnek.

- (1) a^{-n} az a^n inverze.
- (2) $a^m a^n = a^{m+n}$.
- (3) $(a^m)^n = a^{mn}$.
- (4) Ha a és b **felcserélhetők** ($ab = ba$),

A hatványozás tulajdonságai

2.2.20. Állítás

Legyenek a és b elemek egy G csoportban, ahol a művelet jele egymás mellé írás, és m, n egész számok. Ekkor a következők teljesülnek.

- (1) a^{-n} az a^n inverze.
- (2) $a^m a^n = a^{m+n}$.
- (3) $(a^m)^n = a^{mn}$.
- (4) Ha a és b **felcserélhetők** ($ab = ba$), akkor $(ab)^n = a^n b^n$.

A hatványozás tulajdonságai

2.2.20. Állítás

Legyenek a és b elemek egy G csoportban, ahol a művelet jele egymás mellé írás, és m, n egész számok. Ekkor a következők teljesülnek.

- (1) a^{-n} az a^n inverze.
- (2) $a^m a^n = a^{m+n}$.
- (3) $(a^m)^n = a^{mn}$.
- (4) Ha a és b **felcserélhetők** ($ab = ba$), akkor $(ab)^n = a^n b^n$.

Bizonyítás

Pozitív kitevőkre egyszerű leszámplálás.

A hatványozás tulajdonságai

2.2.20. Állítás

Legyenek a és b elemek egy G csoportban, ahol a művelet jele egymás mellé írás, és m, n egész számok. Ekkor a következők teljesülnek.

- (1) a^{-n} az a^n inverze.
- (2) $a^m a^n = a^{m+n}$.
- (3) $(a^m)^n = a^{mn}$.
- (4) Ha a és b **felcserélhetők** ($ab = ba$), akkor $(ab)^n = a^n b^n$.

Bizonyítás

Pozitív kitevőkre egyszerű leszámolás.
A többi esetben esetszétválasztás (HF).

Ismétlés

Kiss-jegyzet, 1.5. szakasz

Egy z komplex szám **rendje** a különböző hatványainak száma.

Ismétlés

Kiss-jegyzet, 1.5. szakasz

Egy z komplex szám **rendje** a különböző hatványainak száma.
Jele: $o(z)$.

Ismétlés

Kiss-jegyzet, 1.5. szakasz

Egy z komplex szám **rendje** a különböző hatványainak száma.
Jele: $o(z)$. Az n **jó kitevője** z -nek, ha $z^n = 1$.

Ismétlés

Kiss-jegyzet, 1.5. szakasz

Egy z komplex szám **rendje** a különböző hatványainak száma.
Jele: $o(z)$. Az n **jó kitevője** z -nek, ha $z^n = 1$.

- (1) A z -nek vagy bármely két egész kitevőjű hatványa különböző

Ismétlés

Kiss-jegyzet, 1.5. szakasz

Egy z komplex szám **rendje** a különböző hatványainak száma.
Jele: $o(z)$. Az n **jó kitevője** z -nek, ha $z^n = 1$.

- (1) A z -nek vagy bármely két egész kitevőjű hatványa különböző (ilyenkor a rendje végtelen),

Ismétlés

Kiss-jegyzet, 1.5. szakasz

Egy z komplex szám **rendje** a különböző hatványainak száma.
Jele: $o(z)$. Az n **jó kitevője** z -nek, ha $z^n = 1$.

- (1) A z -nek vagy bármely két egész kitevőjű hatványa különböző (ilyenkor a rendje végtelen), vagy pedig a hatványok a rend szerint periodikusan ismétlődnek.

Ismétlés

Kiss-jegyzet, 1.5. szakasz

Egy z komplex szám **rendje** a különböző hatványainak száma.
Jele: $o(z)$. Az n **jó kitevője** z -nek, ha $z^n = 1$.

- (1) A z -nek vagy bármely két egész kitevőjű hatványa különböző (ilyenkor a rendje végtelen), vagy pedig a hatványok a rend szerint periodikusan ismétlődnek.
- (2) A rend a legkisebb pozitív jó kitevő (véges rendű számra).

Ismétlés

Kiss-jegyzet, 1.5. szakasz

Egy z komplex szám **rendje** a különböző hatványainak száma.
Jele: $o(z)$. Az n **jó kitevője** z -nek, ha $z^n = 1$.

- (1) A z -nek vagy bármely két egész kitevőjű hatványa különböző (ilyenkor a rendje végtelen), vagy pedig a hatványok a rend szerint periodikusan ismétlődnek.
- (2) A rend a legkisebb pozitív jó kitevő (véges rendű számra).
- (3) Tetszőleges k és l egészekre, $o(z) \neq \infty$ esetén

Ismétlés

Kiss-jegyzet, 1.5. szakasz

Egy z komplex szám **rendje** a különböző hatványainak száma.
Jele: $o(z)$. Az n **jó kitevője** z -nek, ha $z^n = 1$.

- (1) A z -nek vagy bármely két egész kitevőjű hatványa különböző (ilyenkor a rendje végtelen), vagy pedig a hatványok a rend szerint periodikusan ismétlődnek.
- (2) A rend a legkisebb pozitív jó kitevő (véges rendű számra).
- (3) Tetszőleges k és ℓ egészekre, $o(z) \neq \infty$ esetén
 $z^k = z^\ell \iff o(z) \mid k - \ell$,

Ismétlés

Kiss-jegyzet, 1.5. szakasz

Egy z komplex szám **rendje** a különböző hatványainak száma.
Jele: $o(z)$. Az n **jó kitevője** z -nek, ha $z^n = 1$.

- (1) A z -nek vagy bármely két egész kitevőjű hatványa különböző (ilyenkor a rendje végtelen), vagy pedig a hatványok a rend szerint periodikusan ismétlődnek.
- (2) A rend a legkisebb pozitív jó kitevő (véges rendű számra).
- (3) Tetszőleges k és ℓ egészekre, $o(z) \neq \infty$ esetén
 $z^k = z^\ell \iff o(z) \mid k - \ell$, speciálisan $z^k = 1 \iff o(z) \mid k$.

Ismétlés

Kiss-jegyzet, 1.5. szakasz

Egy z komplex szám **rendje** a különböző hatványainak száma.
Jele: $o(z)$. Az n **jó kitevője** z -nek, ha $z^n = 1$.

- (1) A z -nek vagy bármely két egész kitevőjű hatványa különböző (ilyenkor a rendje végtelen), vagy pedig a hatványok a rend szerint periodikusan ismétlődnek.
- (2) A rend a legkisebb pozitív jó kitevő (véges rendű számra).
- (3) Tetszőleges k és ℓ egészekre, $o(z) \neq \infty$ esetén
 $z^k = z^\ell \iff o(z) \mid k - \ell$, speciálisan $z^k = 1 \iff o(z) \mid k$.
A jó kitevők tehát pontosan a rend többszörösei.

Ismétlés

Kiss-jegyzet, 1.5. szakasz

Egy z komplex szám **rendje** a különböző hatványainak száma. Jele: $o(z)$. Az n **jó kitevője** z -nek, ha $z^n = 1$.

- (1) A z -nek vagy bármely két egész kitevőjű hatványa különböző (ilyenkor a rendje végtelen), vagy pedig a hatványok a rend szerint periodikusan ismétlődnek.
- (2) A rend a legkisebb pozitív jó kitevő (véges rendű számra).
- (3) Tetszőleges k és ℓ egészekre, $o(z) \neq \infty$ esetén $z^k = z^\ell \iff o(z) \mid k - \ell$, speciálisan $z^k = 1 \iff o(z) \mid k$. A jó kitevők tehát pontosan a rend többszörösei.
- (4) A hatvány rendjének képlete: $o(z^k) = \frac{o(z)}{(o(z), k)}$.

Ismétlés

Kiss-jegyzet, 1.5. szakasz

Egy z komplex szám **rendje** a különböző hatványainak száma. Jele: $o(z)$. Az n **jó kitevője** z -nek, ha $z^n = 1$.

- (1) A z -nek vagy bármely két egész kitevőjű hatványa különböző (ilyenkor a rendje végtelen), vagy pedig a hatványok a rend szerint periodikusan ismétlődnek.
- (2) A rend a legkisebb pozitív jó kitevő (véges rendű számra).
- (3) Tetszőleges k és ℓ egészekre, $o(z) \neq \infty$ esetén $z^k = z^\ell \iff o(z) \mid k - \ell$, speciálisan $z^k = 1 \iff o(z) \mid k$. A jó kitevők tehát pontosan a rend többszörösei.
- (4) A hatvány rendjének képlete: $o(z^k) = \frac{o(z)}{(o(z), k)}$.
- (5) A $z = 1$ az egyetlen olyan szám, melynek a rendje 1.

Csoportelem rendje

4.3.9. Definíció, 4.3.10. Gyakorlat

Egy g csoportelem **rendje** a különböző hatványainak száma.

Csoportelem rendje

4.3.9. Definíció, 4.3.10. Gyakorlat

Egy g csoportelem **rendje** a különböző hatványainak száma.
Jele: $o(g)$.

Csoportelem rendje

4.3.9. Definíció, 4.3.10. Gyakorlat

Egy g csoportelem **rendje** a különböző hatványainak száma.
Jele: $o(g)$. Az n **jó kitevője** g -nek, ha $g^n = 1$.

Csoportelem rendje

4.3.9. Definíció, 4.3.10. Gyakorlat

Egy g csoportelem **rendje** a különböző hatványainak száma.
Jele: $o(g)$. Az n **jó kitevője** g -nek, ha $g^n = 1$.

- (1) A g -nek vagy bármely két egész kitevőjű hatványa különböző

Csoportelem rendje

4.3.9. Definíció, 4.3.10. Gyakorlat

Egy g csoportelem **rendje** a különböző hatványainak száma.
Jele: $o(g)$. Az n **jó kitevője** g -nek, ha $g^n = 1$.

- (1) A g -nek vagy bármely két egész kitevőjű hatványa különböző (ilyenkor a rendje végtelen),

Csoportelem rendje

4.3.9. Definíció, 4.3.10. Gyakorlat

Egy g csoportelem **rendje** a különböző hatványainak száma.
Jele: $o(g)$. Az n **jó kitevője** g -nek, ha $g^n = 1$.

- (1) A g -nek vagy bármely két egész kitevőjű hatványa különböző (ilyenkor a rendje végtelen), vagy pedig a hatványok a rend szerint periodikusan ismétlődnek.

Csoportelem rendje

4.3.9. Definíció, 4.3.10. Gyakorlat

Egy g csoportelem **rendje** a különböző hatványainak száma.
Jele: $o(g)$. Az n **jó kitevője** g -nek, ha $g^n = 1$.

- (1) A g -nek vagy bármely két egész kitevőjű hatványa különböző (ilyenkor a rendje végtelen), vagy pedig a hatványok a rend szerint periodikusan ismétlődnek.
- (2) A rend a legkisebb pozitív jó kitevő (véges rendű elemre).

Csoportelem rendje

4.3.9. Definíció, 4.3.10. Gyakorlat

Egy g csoportelem **rendje** a különböző hatványainak száma.
Jele: $o(g)$. Az n **jó kitevője** g -nek, ha $g^n = 1$.

- (1) A g -nek vagy bármely két egész kitevőjű hatványa különböző (ilyenkor a rendje végtelen), vagy pedig a hatványok a rend szerint periodikusan ismétlődnek.
- (2) A rend a legkisebb pozitív jó kitevő (véges rendű elemre).
- (3) Tetszőleges k és l egészekre, $o(g) \neq \infty$ esetén

Csoportelem rendje

4.3.9. Definíció, 4.3.10. Gyakorlat

Egy g csoportelem **rendje** a különböző hatványainak száma.
Jele: $o(g)$. Az n **jó kitevője** g -nek, ha $g^n = 1$.

- (1) A g -nek vagy bármely két egész kitevőjű hatványa különböző (ilyenkor a rendje végtelen), vagy pedig a hatványok a rend szerint periodikusan ismétlődnek.
- (2) A rend a legkisebb pozitív jó kitevő (véges rendű elemre).
- (3) Tetszőleges k és ℓ egészekre, $o(g) \neq \infty$ esetén
 $g^k = g^\ell \iff o(g) \mid k - \ell$,

Csoportelem rendje

4.3.9. Definíció, 4.3.10. Gyakorlat

Egy g csoportelem **rendje** a különböző hatványainak száma.
Jele: $o(g)$. Az n **jó kitevője** g -nek, ha $g^n = 1$.

- (1) A g -nek vagy bármely két egész kitevőjű hatványa különböző (ilyenkor a rendje végtelen), vagy pedig a hatványok a rend szerint periodikusan ismétlődnek.
- (2) A rend a legkisebb pozitív jó kitevő (véges rendű elemre).
- (3) Tetszőleges k és ℓ egészekre, $o(g) \neq \infty$ esetén
 $g^k = g^\ell \iff o(g) \mid k - \ell$, speciálisan $g^k = 1 \iff o(g) \mid k$.

Csoportelem rendje

4.3.9. Definíció, 4.3.10. Gyakorlat

Egy g csoportelem **rendje** a különböző hatványainak száma.
Jele: $o(g)$. Az n **jó kitevője** g -nek, ha $g^n = 1$.

- (1) A g -nek vagy bármely két egész kitevőjű hatványa különböző (ilyenkor a rendje végtelen), vagy pedig a hatványok a rend szerint periodikusan ismétlődnek.
- (2) A rend a legkisebb pozitív jó kitevő (véges rendű elemre).
- (3) Tetszőleges k és l egészekre, $o(g) \neq \infty$ esetén
 $g^k = g^l \iff o(g) \mid k - l$, speciálisan $g^k = 1 \iff o(g) \mid k$.
A jó kitevők tehát pontosan a rend többszörösei.

Csoportelem rendje

4.3.9. Definíció, 4.3.10. Gyakorlat

Egy g csoportelem **rendje** a különböző hatványainak száma.
Jele: $o(g)$. Az n **jó kitevője** g -nek, ha $g^n = 1$.

- (1) A g -nek vagy bármely két egész kitevőjű hatványa különböző (ilyenkor a rendje végtelen), vagy pedig a hatványok a rend szerint periodikusan ismétlődnek.
- (2) A rend a legkisebb pozitív jó kitevő (véges rendű elemre).
- (3) Tetszőleges k és ℓ egészekre, $o(g) \neq \infty$ esetén
 $g^k = g^\ell \iff o(g) \mid k - \ell$, speciálisan $g^k = 1 \iff o(g) \mid k$.
A jó kitevők tehát pontosan a rend többszörösei.
- (4) A hatvány rendjének képlete: $o(g^k) = \frac{o(g)}{(o(g), k)}$.

Csoportelem rendje

4.3.9. Definíció, 4.3.10. Gyakorlat

Egy g csoportelem **rendje** a különböző hatványainak száma. Jele: $o(g)$. Az n **jó kitevője** g -nek, ha $g^n = 1$.

- (1) A g -nek vagy bármely két egész kitevőjű hatványa különböző (ilyenkor a rendje végtelen), vagy pedig a hatványok a rend szerint periodikusan ismétlődnek.
- (2) A rend a legkisebb pozitív jó kitevő (véges rendű elemre).
- (3) Tetszőleges k és ℓ egészekre, $o(g) \neq \infty$ esetén $g^k = g^\ell \iff o(g) \mid k - \ell$, speciálisan $g^k = 1 \iff o(g) \mid k$. A jó kitevők tehát pontosan a rend többszörösei.
- (4) A hatvány rendjének képlete: $o(g^k) = \frac{o(g)}{(o(g), k)}$.
- (5) A $g = 1$ az egyetlen olyan elem, melynek a rendje 1.

Példák elemrendre

(1) $G = \mathbb{Z}_5^\times$. Ekkor $o(2) = 4$,

Példák elemrendre

(1) $G = \mathbb{Z}_5^\times$. Ekkor $o(2) = 4$, mert $2^1 = 2 \neq 1$,

Példák elemrendre

(1) $G = \mathbb{Z}_5^\times$. Ekkor $o(2) = 4$, mert $2^1 = 2 \neq 1$, $2^2 = 4 \neq 1$,

Példák elemrendre

- (1) $G = \mathbb{Z}_5^\times$. Ekkor $o(2) = 4$, mert $2^1 = 2 \neq 1$, $2^2 = 4 \neq 1$,
 $2^3 = 4 \cdot 2 = 3 \neq 1$,

Példák elemrendre

- (1) $G = \mathbb{Z}_5^\times$. Ekkor $o(2) = 4$, mert $2^1 = 2 \neq 1$, $2^2 = 4 \neq 1$,
 $2^3 = 4 \cdot 2 = 3 \neq 1$, de $2^4 = 3 \cdot 2 = 1$.

Példák elemrendre

- (1) $G = \mathbb{Z}_5^\times$. Ekkor $o(2) = 4$, mert $2^1 = 2 \neq 1$, $2^2 = 4 \neq 1$, $2^3 = 4 \cdot 2 = 3 \neq 1$, de $2^4 = 3 \cdot 2 = 1$.
- (2) $G = \mathbb{Z}_8^\times$. Az 1-től különböző elemek rendje 2,

Példák elemrendre

- (1) $G = \mathbb{Z}_5^\times$. Ekkor $o(2) = 4$, mert $2^1 = 2 \neq 1$, $2^2 = 4 \neq 1$, $2^3 = 4 \cdot 2 = 3 \neq 1$, de $2^4 = 3 \cdot 2 = 1$.
- (2) $G = \mathbb{Z}_8^\times$. Az 1-től különböző elemek rendje 2, mert $3^2 = 5^2 = 7^2 = 1$.

Példák elemrendre

- (1) $G = \mathbb{Z}_5^\times$. Ekkor $o(2) = 4$, mert $2^1 = 2 \neq 1$, $2^2 = 4 \neq 1$, $2^3 = 4 \cdot 2 = 3 \neq 1$, de $2^4 = 3 \cdot 2 = 1$.
- (2) $G = \mathbb{Z}_8^\times$. Az 1-től különböző elemek rendje 2, mert $3^2 = 5^2 = 7^2 = 1$.
- (3) $G = \mathbb{Z}_6^+$. Ekkor $o(4) = 3$,

Példák elemrendre

- (1) $G = \mathbb{Z}_5^\times$. Ekkor $o(2) = 4$, mert $2^1 = 2 \neq 1$, $2^2 = 4 \neq 1$, $2^3 = 4 \cdot 2 = 3 \neq 1$, de $2^4 = 3 \cdot 2 = 1$.
- (2) $G = \mathbb{Z}_8^\times$. Az 1-től különböző elemek rendje 2, mert $3^2 = 5^2 = 7^2 = 1$.
- (3) $G = \mathbb{Z}_6^+$. Ekkor $o(4) = 3$, mert $2 \cdot 4 = 8 \neq 0$,

Példák elemrendre

- (1) $G = \mathbb{Z}_5^\times$. Ekkor $o(2) = 4$, mert $2^1 = 2 \neq 1$, $2^2 = 4 \neq 1$, $2^3 = 4 \cdot 2 = 3 \neq 1$, de $2^4 = 3 \cdot 2 = 1$.
- (2) $G = \mathbb{Z}_8^\times$. Az 1-től különböző elemek rendje 2 , mert $3^2 = 5^2 = 7^2 = 1$.
- (3) $G = \mathbb{Z}_6^+$. Ekkor $o(4) = 3$, mert $2 \cdot 4 = 8 \neq 0$, de $3 \cdot 4 = 0$.

Példák elemrendre

- (1) $G = \mathbb{Z}_5^\times$. Ekkor $o(2) = 4$, mert $2^1 = 2 \neq 1$, $2^2 = 4 \neq 1$, $2^3 = 4 \cdot 2 = 3 \neq 1$, de $2^4 = 3 \cdot 2 = 1$.
- (2) $G = \mathbb{Z}_8^\times$. Az 1-től különböző elemek rendje 2 , mert $3^2 = 5^2 = 7^2 = 1$.
- (3) $G = \mathbb{Z}_6^+$. Ekkor $o(4) = 3$, mert $2 \cdot 4 = 8 \neq 0$, de $3 \cdot 4 = 0$.
Általában $\mathbb{Z}_n^+$ -ban $o(k) = n/(n, k)$

Példák elemrendre

- (1) $G = \mathbb{Z}_5^\times$. Ekkor $o(2) = 4$, mert $2^1 = 2 \neq 1$, $2^2 = 4 \neq 1$, $2^3 = 4 \cdot 2 = 3 \neq 1$, de $2^4 = 3 \cdot 2 = 1$.
- (2) $G = \mathbb{Z}_8^\times$. Az 1-től különböző elemek rendje 2 , mert $3^2 = 5^2 = 7^2 = 1$.
- (3) $G = \mathbb{Z}_6^+$. Ekkor $o(4) = 3$, mert $2 \cdot 4 = 8 \neq 0$, de $3 \cdot 4 = 0$.
Általában $\mathbb{Z}_n^+$ -ban $o(k) = n/(n, k)$ (alkalmazzuk a hatvány rendjének képletét a $g = 1$ elemre).

Példák elemrendre

- (1) $G = \mathbb{Z}_5^\times$. Ekkor $o(2) = 4$, mert $2^1 = 2 \neq 1$, $2^2 = 4 \neq 1$, $2^3 = 4 \cdot 2 = 3 \neq 1$, de $2^4 = 3 \cdot 2 = 1$.
- (2) $G = \mathbb{Z}_8^\times$. Az 1-től különböző elemek rendje 2, mert $3^2 = 5^2 = 7^2 = 1$.
- (3) $G = \mathbb{Z}_6^+$. Ekkor $o(4) = 3$, mert $2 \cdot 4 = 8 \neq 0$, de $3 \cdot 4 = 0$. Általában $\mathbb{Z}_n^+$ -ban $o(k) = n/(n, k)$ (alkalmazzuk a hatvány rendjének képletét a $g = 1$ elemre).
- (4) Tükrözés rendje 2,

Példák elemrendre

- (1) $G = \mathbb{Z}_5^\times$. Ekkor $o(2) = 4$, mert $2^1 = 2 \neq 1$, $2^2 = 4 \neq 1$, $2^3 = 4 \cdot 2 = 3 \neq 1$, de $2^4 = 3 \cdot 2 = 1$.
- (2) $G = \mathbb{Z}_8^\times$. Az 1-től különböző elemek rendje 2, mert $3^2 = 5^2 = 7^2 = 1$.
- (3) $G = \mathbb{Z}_6^+$. Ekkor $o(4) = 3$, mert $2 \cdot 4 = 8 \neq 0$, de $3 \cdot 4 = 0$. Általában $\mathbb{Z}_n^+$ -ban $o(k) = n/(n, k)$ (alkalmazzuk a hatvány rendjének képletét a $g = 1$ elemre).
- (4) Tükrözés rendje 2, eltolás rendje ∞ (kivéve az identitást).

Példák elemrendre

- (1) $G = \mathbb{Z}_5^\times$. Ekkor $o(2) = 4$, mert $2^1 = 2 \neq 1$, $2^2 = 4 \neq 1$, $2^3 = 4 \cdot 2 = 3 \neq 1$, de $2^4 = 3 \cdot 2 = 1$.
- (2) $G = \mathbb{Z}_8^\times$. Az 1-től különböző elemek rendje 2, mert $3^2 = 5^2 = 7^2 = 1$.
- (3) $G = \mathbb{Z}_6^+$. Ekkor $o(4) = 3$, mert $2 \cdot 4 = 8 \neq 0$, de $3 \cdot 4 = 0$. Általában $\mathbb{Z}_n^+$ -ban $o(k) = n/(n, k)$ (alkalmazzuk a hatvány rendjének képletét a $g = 1$ elemre).
- (4) Tükrözés rendje 2, eltolás rendje ∞ (kivéve az identitást). $k360^\circ$ -os forgatás rendje akkor véges, ha k racionális.

Példák elemrendre

- (1) $G = \mathbb{Z}_5^\times$. Ekkor $o(2) = 4$, mert $2^1 = 2 \neq 1$, $2^2 = 4 \neq 1$, $2^3 = 4 \cdot 2 = 3 \neq 1$, de $2^4 = 3 \cdot 2 = 1$.
- (2) $G = \mathbb{Z}_8^\times$. Az 1-től különböző elemek rendje 2, mert $3^2 = 5^2 = 7^2 = 1$.
- (3) $G = \mathbb{Z}_6^+$. Ekkor $o(4) = 3$, mert $2 \cdot 4 = 8 \neq 0$, de $3 \cdot 4 = 0$. Általában $\mathbb{Z}_n^+$ -ban $o(k) = n/(n, k)$ (alkalmazzuk a hatvány rendjének képletét a $g = 1$ elemre).
- (4) Tükrözés rendje 2, eltolás rendje ∞ (kivéve az identitást). $k360^\circ$ -os forgatás rendje akkor véges, ha k racionális. Ha $k = p/q$ egyszerűsíthetetlen tört, akkor a rend q .

Példák elemrendre

- (1) $G = \mathbb{Z}_5^\times$. Ekkor $o(2) = 4$, mert $2^1 = 2 \neq 1$, $2^2 = 4 \neq 1$, $2^3 = 4 \cdot 2 = 3 \neq 1$, de $2^4 = 3 \cdot 2 = 1$.
- (2) $G = \mathbb{Z}_8^\times$. Az 1-től különböző elemek rendje 2, mert $3^2 = 5^2 = 7^2 = 1$.
- (3) $G = \mathbb{Z}_6^+$. Ekkor $o(4) = 3$, mert $2 \cdot 4 = 8 \neq 0$, de $3 \cdot 4 = 0$. Általában $\mathbb{Z}_n^+$ -ban $o(k) = n/(n, k)$ (alkalmazzuk a hatvány rendjének képletét a $g = 1$ elemre).
- (4) Tükrözés rendje 2, eltolás rendje ∞ (kivéve az identitást). $k360^\circ$ -os forgatás rendje akkor véges, ha k racionális. Ha $k = p/q$ egyszerűsíthetetlen tört, akkor a rend q .

HF (4.3.16): Ha $\psi : G \rightarrow H$ izomorfizmus, akkor **megőrzi az elemrendet**,

Példák elemrendre

- (1) $G = \mathbb{Z}_5^\times$. Ekkor $o(2) = 4$, mert $2^1 = 2 \neq 1$, $2^2 = 4 \neq 1$, $2^3 = 4 \cdot 2 = 3 \neq 1$, de $2^4 = 3 \cdot 2 = 1$.
- (2) $G = \mathbb{Z}_8^\times$. Az 1-től különböző elemek rendje 2 , mert $3^2 = 5^2 = 7^2 = 1$.
- (3) $G = \mathbb{Z}_6^+$. Ekkor $o(4) = 3$, mert $2 \cdot 4 = 8 \neq 0$, de $3 \cdot 4 = 0$. Általában $\mathbb{Z}_n^+$ -ban $o(k) = n/(n, k)$ (alkalmazzuk a hatvány rendjének képletét a $g = 1$ elemre).
- (4) Tükrözés rendje 2 , eltolás rendje ∞ (kivéve az identitást). $k360^\circ$ -os forgatás rendje akkor véges, ha k racionális. Ha $k = p/q$ egyszerűsíthetetlen tört, akkor a rend q .

HF (4.3.16): Ha $\psi : G \rightarrow H$ izomorfizmus, akkor **megőrzi az elemrendet**, azaz minden $g \in G$ -re g és $\psi(g)$ rendje ugyanaz.

Példák elemrendre

- (1) $G = \mathbb{Z}_5^\times$. Ekkor $o(2) = 4$, mert $2^1 = 2 \neq 1$, $2^2 = 4 \neq 1$, $2^3 = 4 \cdot 2 = 3 \neq 1$, de $2^4 = 3 \cdot 2 = 1$.
- (2) $G = \mathbb{Z}_8^\times$. Az 1-től különböző elemek rendje 2 , mert $3^2 = 5^2 = 7^2 = 1$.
- (3) $G = \mathbb{Z}_6^+$. Ekkor $o(4) = 3$, mert $2 \cdot 4 = 8 \neq 0$, de $3 \cdot 4 = 0$. Általában $\mathbb{Z}_n^+$ -ban $o(k) = n/(n, k)$ (alkalmazzuk a hatvány rendjének képletét a $g = 1$ elemre).
- (4) Tükrözés rendje 2 , eltolás rendje ∞ (kivéve az identitást). $k360^\circ$ -os forgatás rendje akkor véges, ha k racionális. Ha $k = p/q$ egyszerűsíthetetlen tört, akkor a rend q .

HF (4.3.16): Ha $\psi : G \rightarrow H$ izomorfizmus, akkor **megőrzi az elemrendet**, azaz minden $g \in G$ -re g és $\psi(g)$ rendje ugyanaz. Ezért $\mathbb{Z}_5^\times$ **nem izomorf $\mathbb{Z}_8^\times$ -cal**,

Példák elemrendre

- (1) $G = \mathbb{Z}_5^\times$. Ekkor $o(2) = 4$, mert $2^1 = 2 \neq 1$, $2^2 = 4 \neq 1$, $2^3 = 4 \cdot 2 = 3 \neq 1$, de $2^4 = 3 \cdot 2 = 1$.
- (2) $G = \mathbb{Z}_8^\times$. Az 1-től különböző elemek rendje 2, mert $3^2 = 5^2 = 7^2 = 1$.
- (3) $G = \mathbb{Z}_6^+$. Ekkor $o(4) = 3$, mert $2 \cdot 4 = 8 \neq 0$, de $3 \cdot 4 = 0$. Általában $\mathbb{Z}_n^+$ -ban $o(k) = n/(n, k)$ (alkalmazzuk a hatvány rendjének képletét a $g = 1$ elemre).
- (4) Tükrözés rendje 2, eltolás rendje ∞ (kivéve az identitást). $k360^\circ$ -os forgatás rendje akkor véges, ha k racionális. Ha $k = p/q$ egyszerűsíthetetlen tört, akkor a rend q .

HF (4.3.16): Ha $\psi : G \rightarrow H$ izomorfizmus, akkor **megőrzi az elemrendet**, azaz minden $g \in G$ -re g és $\psi(g)$ rendje ugyanaz. Ezért $\mathbb{Z}_5^\times$ **nem izomorf $\mathbb{Z}_8^\times$ -cal**, mert $\mathbb{Z}_5^\times$ -ben csak egy másodrendű elem van,

Példák elemrendre

- (1) $G = \mathbb{Z}_5^\times$. Ekkor $o(2) = 4$, mert $2^1 = 2 \neq 1$, $2^2 = 4 \neq 1$, $2^3 = 4 \cdot 2 = 3 \neq 1$, de $2^4 = 3 \cdot 2 = 1$.
- (2) $G = \mathbb{Z}_8^\times$. Az 1-től különböző elemek rendje 2 , mert $3^2 = 5^2 = 7^2 = 1$.
- (3) $G = \mathbb{Z}_6^+$. Ekkor $o(4) = 3$, mert $2 \cdot 4 = 8 \neq 0$, de $3 \cdot 4 = 0$. Általában $\mathbb{Z}_n^+$ -ban $o(k) = n/(n, k)$ (alkalmazzuk a hatvány rendjének képletét a $g = 1$ elemre).
- (4) Tükrözés rendje 2 , eltolás rendje ∞ (kivéve az identitást). $k360^\circ$ -os forgatás rendje akkor véges, ha k racionális. Ha $k = p/q$ egyszerűsíthetetlen tört, akkor a rend q .

HF (4.3.16): Ha $\psi : G \rightarrow H$ izomorfizmus, akkor **megőrzi az elemrendet**, azaz minden $g \in G$ -re g és $\psi(g)$ rendje ugyanaz. Ezért $\mathbb{Z}_5^\times$ **nem izomorf $\mathbb{Z}_8^\times$ -cal**, mert $\mathbb{Z}_5^\times$ -ben csak egy másodrendű elem van, $\mathbb{Z}_8^\times$ -ban pedig három.

Permutáció rendjének leolvasása

4.3.12. Állítás

Az $f = (x_1, \dots, x_k)$ **ciklus rendje** k , vagyis **a hossza**.

Permutáció rendjének leolvasása

4.3.12. Állítás

Az $f = (x_1, \dots, x_k)$ **ciklus rendje** k , vagyis **a hossza**. Permutáció rendje a diszjunkt ciklushosszak legkisebb közös többszöröse.

Permutáció rendjének leolvasása

4.3.12. Állítás

Az $f = (x_1, \dots, x_k)$ **ciklus rendje** k , vagyis **a hossza**. Permutáció rendje a diszjunkt ciklushosszak legkisebb közös többszöröse.

Példa: $(23)(15)(45)(42)(13) = (12)(354)$

Permutáció rendjének leolvasása

4.3.12. Állítás

Az $f = (x_1, \dots, x_k)$ **ciklus rendje** k , vagyis **a hossza**. Permutáció rendje a diszjunkt ciklushosszak legkisebb közös többszöröse.

Példa: $(23)(15)(45)(42)(13) = (12)(354)$ rendje $[2, 3] = 6$.

Permutáció rendjének leolvasása

4.3.12. Állítás

Az $f = (x_1, \dots, x_k)$ **ciklus rendje** k , vagyis **a hossza**. Permutáció rendje a diszjunkt ciklushosszak legkisebb közös többszöröse.

Példa: $(23)(15)(45)(42)(13) = (12)(354)$ rendje $[2, 3] = 6$.

FONTOS: a ciklusok diszjunktak kell, hogy legyenek!

Permutáció rendjének leolvasása

4.3.12. Állítás

Az $f = (x_1, \dots, x_k)$ **ciklus rendje** k , vagyis **a hossza**. Permutáció rendje a diszjunkt ciklushosszak legkisebb közös többszöröse.

Példa: $(23)(15)(45)(42)(13) = (12)(354)$ rendje $[2, 3] = 6$.

FONTOS: a ciklusok diszjunktak kell, hogy legyenek!

Bizonyítás

Ha $\ell < k$, akkor f^ℓ az x_1 -et $x_{\ell+1} \neq x_1$ -be viszi,

Permutáció rendjének leolvasása

4.3.12. Állítás

Az $f = (x_1, \dots, x_k)$ **ciklus rendje** k , vagyis **a hossza**. Permutáció rendje a diszjunkt ciklushosszak legkisebb közös többszöröse.

Példa: $(23)(15)(45)(42)(13) = (12)(354)$ rendje $[2, 3] = 6$.

FONTOS: a ciklusok diszjunktak kell, hogy legyenek!

Bizonyítás

Ha $\ell < k$, akkor f^ℓ az x_1 -et $x_{\ell+1} \neq x_1$ -be viszi, így $f^\ell \neq id$.

Permutáció rendjének leolvasása

4.3.12. Állítás

Az $f = (x_1, \dots, x_k)$ **ciklus rendje** k , vagyis **a hossza**. Permutáció rendje a diszjunkt ciklushosszak legkisebb közös többszöröse.

Példa: $(23)(15)(45)(42)(13) = (12)(354)$ rendje $[2, 3] = 6$.

FONTOS: a ciklusok diszjunktak kell, hogy legyenek!

Bizonyítás

Ha $\ell < k$, akkor f^ℓ az x_1 -et $x_{\ell+1} \neq x_1$ -be viszi, így $f^\ell \neq id$.

De $f^k = id$, mert a ciklus minden eleme egyszer „körbemeget”.

Permutáció rendjének leolvasása

4.3.12. Állítás

Az $f = (x_1, \dots, x_k)$ **ciklus rendje** k , vagyis **a hossza**. Permutáció rendje a diszjunkt ciklushosszak legkisebb közös többszöröse.

Példa: $(23)(15)(45)(42)(13) = (12)(354)$ rendje $[2, 3] = 6$.

FONTOS: a ciklusok diszjunktak kell, hogy legyenek!

Bizonyítás

Ha $\ell < k$, akkor f^ℓ az x_1 -et $x_{\ell+1} \neq x_1$ -be viszi, így $f^\ell \neq id$.

De $f^k = id$, mert a ciklus minden eleme egyszer „körbemeget”.

Legyen $g = g_1 \dots g_m$, ahol $g_1, \dots, g_m$ diszjunkt ciklusok.

Permutáció rendjének leolvasása

4.3.12. Állítás

Az $f = (x_1, \dots, x_k)$ **ciklus rendje** k , vagyis **a hossza**. Permutáció rendje a diszjunkt ciklushosszak legkisebb közös többszöröse.

Példa: $(23)(15)(45)(42)(13) = (12)(354)$ rendje $[2, 3] = 6$.

FONTOS: a ciklusok diszjunktak kell, hogy legyenek!

Bizonyítás

Ha $\ell < k$, akkor f^ℓ az x_1 -et $x_{\ell+1} \neq x_1$ -be viszi, így $f^\ell \neq id$.

De $f^k = id$, mert a ciklus minden eleme egyszer „körbemeget”.

Legyen $g = g_1 \dots g_m$, ahol $g_1, \dots, g_m$ diszjunkt ciklusok.

Ekkor $g^\ell = id \iff g_j^\ell = id$ minden j -re,

Permutáció rendjének leolvasása

4.3.12. Állítás

Az $f = (x_1, \dots, x_k)$ **ciklus rendje** k , vagyis **a hossza**. Permutáció rendje a diszjunkt ciklushosszak legkisebb közös többszöröse.

Példa: $(23)(15)(45)(42)(13) = (12)(354)$ rendje $[2, 3] = 6$.

FONTOS: a ciklusok diszjunktak kell, hogy legyenek!

Bizonyítás

Ha $\ell < k$, akkor f^ℓ az x_1 -et $x_{\ell+1} \neq x_1$ -be viszi, így $f^\ell \neq id$.

De $f^k = id$, mert a ciklus minden eleme egyszer „körbemeget”.

Legyen $g = g_1 \dots g_m$, ahol $g_1, \dots, g_m$ diszjunkt ciklusok.

Ekkor $g^\ell = id \iff g_j^\ell = id$ minden j -re,

mert ezek a ciklusok diszjunkt halmazokat mozgatnak.

Permutáció rendjének leolvasása

4.3.12. Állítás

Az $f = (x_1, \dots, x_k)$ **ciklus rendje** k , vagyis **a hossza**. Permutáció rendje a diszjunkt ciklushosszak legkisebb közös többszöröse.

Példa: $(23)(15)(45)(42)(13) = (12)(354)$ rendje $[2, 3] = 6$.

FONTOS: a ciklusok diszjunktak kell, hogy legyenek!

Bizonyítás

Ha $\ell < k$, akkor f^ℓ az x_1 -et $x_{\ell+1} \neq x_1$ -be viszi, így $f^\ell \neq id$.

De $f^k = id$, mert a ciklus minden eleme egyszer „körbemeget”.

Legyen $g = g_1 \dots g_m$, ahol $g_1, \dots, g_m$ diszjunkt ciklusok.

Ekkor $g^\ell = id \iff g_j^\ell = id$ minden j -re,

mert ezek a ciklusok diszjunkt halmazokat mozgatnak.

De $g_j^\ell = id \iff g_j$ rendje (vagyis a hossza) osztója ℓ -nek.

Permutáció rendjének leolvasása

4.3.12. Állítás

Az $f = (x_1, \dots, x_k)$ **ciklus rendje** k , vagyis **a hossza**. Permutáció rendje a diszjunkt ciklushosszak legkisebb közös többszöröse.

Példa: $(23)(15)(45)(42)(13) = (12)(354)$ rendje $[2, 3] = 6$.

FONTOS: a ciklusok diszjunktak kell, hogy legyenek!

Bizonyítás

Ha $\ell < k$, akkor f^ℓ az x_1 -et $x_{\ell+1} \neq x_1$ -be viszi, így $f^\ell \neq id$.

De $f^k = id$, mert a ciklus minden eleme egyszer „körbemelegy”.

Legyen $g = g_1 \dots g_m$, ahol $g_1, \dots, g_m$ diszjunkt ciklusok.

Ekkor $g^\ell = id \iff g_j^\ell = id$ minden j -re,

mert ezek a ciklusok diszjunkt halmazokat mozgatnak.

De $g_j^\ell = id \iff g_j$ rendje (vagyis a hossza) osztója ℓ -nek.

Tehát g jó kitevői a g_j ciklusok hosszainak közös többszöröse.

Ciklikus csoportok

4.3.17. Definíció

A G csoport **ciklikus**, ha egy eleme hatványaiból áll.

Ciklikus csoportok

4.3.17. Definíció

A G csoport **ciklikus**, ha egy eleme hatványaiból áll.
Az ilyen elem neve G egy **generátora**.

Ciklikus csoportok

4.3.17. Definíció

A G csoport **ciklikus**, ha egy eleme hatványaiból áll.
Az ilyen elem neve G egy **generátora**.

$\mathbb{Z}_5^\times$ ciklikus,

Ciklikus csoportok

4.3.17. Definíció

A G csoport **ciklikus**, ha egy eleme hatványaiból áll.
Az ilyen elem neve G egy **generátora**.

$\mathbb{Z}_5^\times$ **ciklikus**, generátorai 2

Ciklikus csoportok

4.3.17. Definíció

A G csoport **ciklikus**, ha egy eleme hatványaiból áll.
Az ilyen elem neve G egy **generátora**.

$\mathbb{Z}_5^\times$ **ciklikus**, generátorai 2 és 3,

Ciklikus csoportok

4.3.17. Definíció

A G csoport **ciklikus**, ha egy eleme hatványaiból áll.
Az ilyen elem neve G egy **generátora**.

$\mathbb{Z}_5^\times$ **ciklikus**, generátorai 2 és 3, vagyis a negyedrendű elemek.

Ciklikus csoportok

4.3.17. Definíció

A G csoport **ciklikus**, ha egy eleme hatványaiból áll.

Az ilyen elem neve G egy **generátora**.

$\mathbb{Z}_5^\times$ **ciklikus**, generátorai 2 és 3, vagyis a negyedrendű elemek.

$\mathbb{Z}_8^\times$ **nem ciklikus**,

Ciklikus csoportok

4.3.17. Definíció

A G csoport **ciklikus**, ha egy eleme hatványaiból áll.

Az ilyen elem neve G egy **generátora**.

$\mathbb{Z}_5^\times$ **ciklikus**, generátorai 2 és 3, vagyis a negyedrendű elemek.

$\mathbb{Z}_8^\times$ **nem ciklikus**, mert minden eleme legfeljebb másodrendű.

Ciklikus csoportok

4.3.17. Definíció

A G csoport **ciklikus**, ha egy eleme hatványaiból áll.
Az ilyen elem neve G egy **generátora**.

$\mathbb{Z}_5^\times$ **ciklikus**, generátorai 2 és 3, vagyis a negyedrendű elemek.

$\mathbb{Z}_8^\times$ **nem ciklikus**, mert minden eleme legfeljebb másodrendű.

$\mathbb{Z}^+$ **ciklikus**,

Ciklikus csoportok

4.3.17. Definíció

A G csoport **ciklikus**, ha egy eleme hatványaiból áll.

Az ilyen elem neve G egy **generátora**.

$\mathbb{Z}_5^\times$ **ciklikus**, generátorai 2 és 3, vagyis a negyedrendű elemek.

$\mathbb{Z}_8^\times$ **nem ciklikus**, mert minden eleme legfeljebb másodrendű.

$\mathbb{Z}^+$ **ciklikus**, az 1 generálja

Ciklikus csoportok

4.3.17. Definíció

A G csoport **ciklikus**, ha egy eleme hatványaiból áll.
Az ilyen elem neve G egy **generátora**.

$\mathbb{Z}_5^\times$ **ciklikus**, generátorai 2 és 3, vagyis a negyedrendű elemek.

$\mathbb{Z}_8^\times$ **nem ciklikus**, mert minden eleme legfeljebb másodrendű.

$\mathbb{Z}^+$ **ciklikus**, az 1 és a -1 generálja

Ciklikus csoportok

4.3.17. Definíció

A G csoport **ciklikus**, ha egy eleme hatványaiból áll.
Az ilyen elem neve G egy **generátora**.

$\mathbb{Z}_5^\times$ **ciklikus**, generátorai 2 és 3, vagyis a negyedrendű elemek.

$\mathbb{Z}_8^\times$ **nem ciklikus**, mert minden eleme legfeljebb másodrendű.

$\mathbb{Z}^+$ **ciklikus**, az 1 és a -1 generálja (egész többszörösök!).

Ciklikus csoportok

4.3.17. Definíció

A G csoport **ciklikus**, ha egy eleme hatványaiból áll.
Az ilyen elem neve G egy **generátora**.

$\mathbb{Z}_5^\times$ **ciklikus**, generátorai 2 és 3, vagyis a negyedrendű elemek.

$\mathbb{Z}_8^\times$ **nem ciklikus**, mert minden eleme legfeljebb másodrendű.

$\mathbb{Z}^+$ **ciklikus**, az 1 és a -1 generálja (egész többszörösök!).

$\mathbb{Z}_n^+$ **ciklikus**,

Ciklikus csoportok

4.3.17. Definíció

A G csoport **ciklikus**, ha egy eleme hatványaiból áll.
Az ilyen elem neve G egy **generátora**.

$\mathbb{Z}_5^\times$ **ciklikus**, generátorai 2 és 3, vagyis a negyedrendű elemek.

$\mathbb{Z}_8^\times$ **nem ciklikus**, mert minden eleme legfeljebb másodrendű.

$\mathbb{Z}^+$ **ciklikus**, az 1 és a -1 generálja (egész többszörösök!).

$\mathbb{Z}_n^+$ **ciklikus**, például az 1 generálja.

Ciklikus csoportok

4.3.17. Definíció

A G csoport **ciklikus**, ha egy eleme hatványaiból áll.
Az ilyen elem neve G egy **generátora**.

$\mathbb{Z}_5^\times$ **ciklikus**, generátorai 2 és 3, vagyis a negyedrendű elemek.

$\mathbb{Z}_8^\times$ **nem ciklikus**, mert minden eleme legfeljebb másodrendű.

$\mathbb{Z}^+$ **ciklikus**, az 1 és a -1 generálja (egész többszörösök!).

$\mathbb{Z}_n^+$ **ciklikus**, például az 1 generálja.

4.3.20. Tétel

G ciklikus $\iff$

Ciklikus csoportok

4.3.17. Definíció

A G csoport **ciklikus**, ha egy eleme hatványaiból áll.
Az ilyen elem neve G egy **generátora**.

$\mathbb{Z}_5^\times$ **ciklikus**, generátorai 2 és 3, vagyis a negyedrendű elemek.

$\mathbb{Z}_8^\times$ **nem ciklikus**, mert minden eleme legfeljebb másodrendű.

$\mathbb{Z}^+$ **ciklikus**, az 1 és a -1 generálja (egész többszörösök!).

$\mathbb{Z}_n^+$ **ciklikus**, például az 1 generálja.

4.3.20. Tétel

G ciklikus $\iff G \cong \mathbb{Z}^+$

Ciklikus csoportok

4.3.17. Definíció

A G csoport **ciklikus**, ha egy eleme hatványaiból áll.
Az ilyen elem neve G egy **generátora**.

$\mathbb{Z}_5^\times$ **ciklikus**, generátorai 2 és 3, vagyis a negyedrendű elemek.

$\mathbb{Z}_8^\times$ **nem ciklikus**, mert minden eleme legfeljebb másodrendű.

$\mathbb{Z}^+$ **ciklikus**, az 1 és a -1 generálja (egész többszörösök!).

$\mathbb{Z}_n^+$ **ciklikus**, például az 1 generálja.

4.3.20. Tétel

G ciklikus $\iff G \cong \mathbb{Z}^+$ vagy $G \cong \mathbb{Z}_n^+$.

Ciklikus csoportok

4.3.17. Definíció

A G csoport **ciklikus**, ha egy eleme hatványaiból áll.
Az ilyen elem neve G egy **generátora**.

$\mathbb{Z}_5^\times$ **ciklikus**, generátorai 2 és 3, vagyis a negyedrendű elemek.

$\mathbb{Z}_8^\times$ **nem ciklikus**, mert minden eleme legfeljebb másodrendű.

$\mathbb{Z}^+$ **ciklikus**, az 1 és a -1 generálja (egész többszörösök!).

$\mathbb{Z}_n^+$ **ciklikus**, például az 1 generálja.

4.3.20. Tétel

G ciklikus $\iff G \cong \mathbb{Z}^+$ vagy $G \cong \mathbb{Z}_n^+$.

Valóban: ha G ciklikus és g generálja, akkor legyen $n = o(g)$.

Ciklikus csoportok

4.3.17. Definíció

A G csoport **ciklikus**, ha egy eleme hatványaiból áll.
Az ilyen elem neve G egy **generátora**.

$\mathbb{Z}_5^\times$ **ciklikus**, generátorai 2 és 3, vagyis a negyedrendű elemek.

$\mathbb{Z}_8^\times$ **nem ciklikus**, mert minden eleme legfeljebb másodrendű.

$\mathbb{Z}^+$ **ciklikus**, az 1 és a -1 generálja (egész többszörösök!).

$\mathbb{Z}_n^+$ **ciklikus**, például az 1 generálja.

4.3.20. Tétel

G ciklikus $\iff G \cong \mathbb{Z}^+$ vagy $G \cong \mathbb{Z}_n^+$.

Valóban: ha G ciklikus és g generálja, akkor legyen $n = o(g)$.

Ha $n < \infty$, akkor $\psi : \mathbb{Z}_n^+ \rightarrow G$, $\psi(k) = g^k$ izomorfizmus.

Ciklikus csoportok

4.3.17. Definíció

A G csoport **ciklikus**, ha egy eleme hatványaiból áll.
Az ilyen elem neve G egy **generátora**.

$\mathbb{Z}_5^\times$ **ciklikus**, generátorai 2 és 3, vagyis a negyedrendű elemek.

$\mathbb{Z}_8^\times$ **nem ciklikus**, mert minden eleme legfeljebb másodrendű.

$\mathbb{Z}^+$ **ciklikus**, az 1 és a -1 generálja (egész többszörösök!).

$\mathbb{Z}_n^+$ **ciklikus**, például az 1 generálja.

4.3.20. Tétel

G ciklikus $\iff G \cong \mathbb{Z}^+$ vagy $G \cong \mathbb{Z}_n^+$.

Valóban: ha G ciklikus és g generálja, akkor legyen $n = o(g)$.

Ha $n < \infty$, akkor $\psi : \mathbb{Z}_n^+ \rightarrow G$, $\psi(k) = g^k$ izomorfizmus.

Ha $n = \infty$, akkor $\psi : \mathbb{Z}^+ \rightarrow G$, $\psi(k) = g^k$ izomorfizmus. $\square$

Elemrend és generátorok ciklikus csoportban

4.3.24. Állítás

Egy n elemű ciklikus csoportban $\varphi(n)$ generátorelem van.

Elemrend és generátorok ciklikus csoportban

4.3.24. Állítás

Egy n elemű ciklikus csoportban $\varphi(n)$ generátorelem van.
Minden csoportelem rendje osztója n -nek.

Elemrend és generátorok ciklikus csoportban

4.3.24. Állítás

Egy n elemű ciklikus csoportban $\varphi(n)$ generátorelem van.

Minden csoportelem rendje osztója n -nek.

Minden $d \mid n$ -re $\varphi(d)$ darab d rendű elem van.

Elemrend és generátorok ciklikus csoportban

4.3.24. Állítás

Egy n elemű ciklikus csoportban $\varphi(n)$ generátorelem van.

Minden csoportelem rendje osztója n -nek.

Minden $d \mid n$ -re $\varphi(d)$ darab d rendű elem van.

Bizonyítás

Ha g egy generátor, akkor $o(g) = n$,

Elemrend és generátorok ciklikus csoportban

4.3.24. Állítás

Egy n elemű ciklikus csoportban $\varphi(n)$ generátorelem van.

Minden csoportelem rendje osztója n -nek.

Minden $d \mid n$ -re $\varphi(d)$ darab d rendű elem van.

Bizonyítás

Ha g egy generátor, akkor $o(g) = n$, így $o(g^k) = n/(n, k)$

Elemrend és generátorok ciklikus csoportban

4.3.24. Állítás

Egy n elemű ciklikus csoportban $\varphi(n)$ generátorelem van.

Minden csoportelem rendje osztója n -nek.

Minden $d \mid n$ -re $\varphi(d)$ darab d rendű elem van.

Bizonyítás

Ha g egy generátor, akkor $o(g) = n$, így $o(g^k) = n/(n, k)$ a hatvány rendjének képlete miatt.

Elemrend és generátorok ciklikus csoportban

4.3.24. Állítás

Egy n elemű ciklikus csoportban $\varphi(n)$ generátorelem van.

Minden csoportelem rendje osztója n -nek.

Minden $d \mid n$ -re $\varphi(d)$ darab d rendű elem van.

Bizonyítás

Ha g egy generátor, akkor $o(g) = n$, így $o(g^k) = n/(n, k) \mid n$ a hatvány rendjének képlete miatt.

Elemrend és generátorok ciklikus csoportban

4.3.24. Állítás

Egy n elemű ciklikus csoportban $\varphi(n)$ generátorelem van.

Minden csoportelem rendje osztója n -nek.

Minden $d \mid n$ -re $\varphi(d)$ darab d rendű elem van.

Bizonyítás

Ha g egy generátor, akkor $o(g) = n$, így $o(g^k) = n/(n, k) \mid n$ a hatvány rendjének képlete miatt. De g^d akkor generátor, ha rendje n ,

Elemrend és generátorok ciklikus csoportban

4.3.24. Állítás

Egy n elemű ciklikus csoportban $\varphi(n)$ generátorelem van.

Minden csoportelem rendje osztója n -nek.

Minden $d \mid n$ -re $\varphi(d)$ darab d rendű elem van.

Bizonyítás

Ha g egy generátor, akkor $o(g) = n$, így $o(g^k) = n/(n, k) \mid n$ a hatvány rendjének képlete miatt. De g^d akkor generátor, ha rendje n , azaz ha $(n, k) = 1$.

Elemrend és generátorok ciklikus csoportban

4.3.24. Állítás

Egy n elemű ciklikus csoportban $\varphi(n)$ generátorelem van.

Minden csoportelem rendje osztója n -nek.

Minden $d \mid n$ -re $\varphi(d)$ darab d rendű elem van.

Bizonyítás

Ha g egy generátor, akkor $o(g) = n$, így $o(g^k) = n/(n, k) \mid n$ a hatvány rendjének képlete miatt. De g^d akkor generátor, ha rendje n , azaz ha $(n, k) = 1$. Az ilyenek száma $\varphi(n)$.

Elemrend és generátorok ciklikus csoportban

4.3.24. Állítás

Egy n elemű ciklikus csoportban $\varphi(n)$ generátorelem van.

Minden csoportelem rendje osztója n -nek.

Minden $d \mid n$ -re $\varphi(d)$ darab d rendű elem van.

Bizonyítás

Ha g egy generátor, akkor $o(g) = n$, így $o(g^k) = n/(n, k) \mid n$ a hatvány rendjének képlete miatt. De g^d akkor generátor, ha rendje n , azaz ha $(n, k) = 1$. Az ilyenek száma $\varphi(n)$.

A harmadik állítás következik egy későbbi tételből.

Elemrend és generátorok ciklikus csoportban

4.3.24. Állítás

Egy n elemű ciklikus csoportban $\varphi(n)$ generátorelem van.
Minden csoportelem rendje osztója n -nek.

Minden $d \mid n$ -re $\varphi(d)$ darab d rendű elem van.

Bizonyítás

Ha g egy generátor, akkor $o(g) = n$, így $o(g^k) = n/(n, k) \mid n$ a hatvány rendjének képlete miatt. De g^d akkor generátor, ha rendje n , azaz ha $(n, d) = 1$. Az ilyenek száma $\varphi(n)$.

A harmadik állítás következik egy későbbi tételből.

4.3.22. Tétel (nehéz)

Véges test multiplikatív csoportja ciklikus.

Elemrend és generátorok ciklikus csoportban

4.3.24. Állítás

Egy n elemű ciklikus csoportban $\varphi(n)$ generátorelem van.
Minden csoportelem rendje osztója n -nek.

Minden $d \mid n$ -re $\varphi(d)$ darab d rendű elem van.

Bizonyítás

Ha g egy generátor, akkor $o(g) = n$, így $o(g^k) = n/(n, k) \mid n$
a hatvány rendjének képlete miatt. De g^d akkor generátor,
ha rendje n , azaz ha $(n, d) = 1$. Az ilyenek száma $\varphi(n)$.

A harmadik állítás következik egy későbbi tételből.

4.3.22. Tétel (nehéz)

Véges test multiplikatív csoportja ciklikus. Így $\mathbb{Z}_p^\times \cong \mathbb{Z}_{p-1}^+$.